

UCHWAŁA

Dnia 16 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych TUW
w W.

przeciwko J. K. i A. K.

o zapłatę,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 16 listopada 2012 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy

postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2012 r.,

"Czy zakładowi ubezpieczeń przysługuje w oparciu o przepisy art. 43 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. z 2003 roku, Nr 124, poz. 1152) w zw. z art. 922 § 1 k.c. prawo dochodzenia od następców prawnych posiadacza pojazdu mechanicznego zwrotu wypłaconego przez ten zakład z tytułu ubezpieczenia OC posiadacza pojazdu mechanicznego odszkodowania, jeżeli kierujący posiadacz pojazdu wyrządził szkodę w stanie po użyciu alkoholu i zmarł przed wypłatą odszkodowania przez zakład ubezpieczeń?"

podjął uchwałę:

Zakład ubezpieczeń, który wypłacił odszkodowanie z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkodę wyrządzoną przez kierującego pojazdem w stanie po użyciu alkoholu, nie może dochodzić od jego spadkobierców roszczenia zwrotnego przewidzianego w art. 43 pkt. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152 ze zm.), jeżeli wypłata odszkodowania nastąpiła po śmierci kierującego pojazdem.

Uzasadnienie

Przedstawione przez Sąd Okręgowy zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu apelacji pozwanych od wyroku Sądu pierwszej instancji zasądającego solidarnie od J. K. i A. K. na rzecz Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych TUW w W. kwotę 8 300 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu, z zastrzeżeniem prawa powoływania się przez pozwanych w toku egzekucji tej należności na ograniczenie ich odpowiedzialności do wysokości stanu czynnego spadku po P. K. Należność ta została zasądzona od spadkobierców sprawcy wypadku komunikacyjnego jako świadczenie zwrotne wynikające z art. 43 pkt 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152 ze zm. - dalej: „ustawa ubezpieczeniowa”).

Sąd Rejonowy ustalił między innymi, że w dniu 9 maja 2009 r. doszło do czołowego zderzenia samochodu Citroen Jumper nr rej.[...], prowadzonego przez A. N. i samochodu VW Golf nr rej.[...], prowadzonego przez P. K., który znajdował się w stanie nietrzeźwości. W wyniku wypadku P. K. poniósł śmierć na miejscu zdarzenia, natomiast w samochodzie Citroen Jumper powstały uszkodzenia przedniej części nadwozia.

Postępowanie karne prowadzone w sprawie o popełnienie czynu przewidzianego w art. 177 § 1 w zw. z art. 178 § 1 k.k. oraz w art. 178a § 1 k.k. zostało umorzone na podstawie art. 17§ 1 pkt 5 k.p.k. postanowieniem Prokuratora Rejonowego z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie [...], z powodu śmierci sprawcy wypadku – P. K.

Strona powodowa, którą łączyła z P. K., jako posiadaczem samochodu VW Golf nr rej [...], umowa obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, wypłaciła w dniu 27 sierpnia 2009 r. A. N., na jego wniosek, kwotę 8 300 zł odszkodowania za szkodę wynikającą z uszkodzenia jego samochodu w przedmiotowym wypadku.

Postanowieniem z dnia 16 listopada 2009 r. wydanym w sprawie [...] Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po P. K. nabyli na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza żona J. K. i syn A. K. po połowie.

Sąd pierwszej instancji uznał, że zgodnie z art. 922 § 1 k.c., zobowiązanie kierowcy - sprawcy wypadku komunikacyjnego - do zapłaty na rzecz zakładu ubezpieczeń roszczenia regresowego przewidzianego w art. 43 pkt 1 ustawy ubezpieczeniowej, przechodzi na spadkobierców zobowiązanego. Nie jest to bowiem obowiązek ściśle związany z osobą zmarłego, o którym mowa w art. 922 § 2 k.c., a jest to zobowiązanie majątkowe zmarłego, które nawet jeżeli powstało i stało się wymagalne dopiero po jego śmierci, to wynika z wyrządzenia przez spadkodawcę szkody czynem niedozwolonym, a więc stanowi obowiązek odszkodowawczy wchodzący w skład spadku po nim.

Rozpoznając apelację pozwanych, Sąd Okręgowy powziął wątpliwość przedstawioną w zagadnieniu prawnym stwierdzając, że nie była ona jeszcze przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, nie ma też w tym zakresie jednolitości poglądów w literaturze.

Podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że przewidziany w art. 43 pkt 1 ustawy ubezpieczeniowej obowiązek zwrotu przez kierującego pojazdem na rzecz zakładu ubezpieczeń wypłaconego odszkodowania nie jest ściśle związany z osobą spadkodawcy, w rozumieniu art. 922 § 2 k.c., a zatem nie wygasa z chwilą jego śmierci.

Stwierdził, że pierwotne zobowiązanie do naprawienia szkody powstaje w chwili zdarzenia, natomiast przesłanką warunkującą powstanie roszczenia zwrotnego jest wypłata przez zakład ubezpieczeń odszkodowania poszkodowanemu i dopiero z tą chwilą powstaje z mocy prawa i staje się wymagalne roszczenie zakładu ubezpieczeń przewidziane w art. 43 pkt 1 ustawy ubezpieczeniowej. Jeżeli zatem wypłata odszkodowania, a w konsekwencji powstanie roszczenia regresowego, nastąpiło już po śmierci sprawcy wypadku, nie wchodzi ono w skład spadku po nim, zgodnie z art. 922 § 1 k.c.

Jednakże nie można, zdaniem Sądu Okręgowego, pominąć, że choć na podstawie art. 43 pkt 1 ustawy ubezpieczeniowej powstaje nowa wierzytelność,

to jest ona pod wieloma względami uzależniona od istnienia wierzytelności pierwotnej, podstawowej, która została zaspokojona przez zapłatę, dzięki czemu powstało roszczenie zwrotne. Skoro roszczenie regresowe powstaje tylko dlatego, że kierujący samochodem sprawca, będący także stroną umowy ubezpieczenia, wyrządził szkodę po użyciu alkoholu, to można uznać, że nawet jeżeli roszczenie to powstało i stało się wymagalne dopiero po jego śmierci, przechodzi na spadkobierców, gdyż zgodnie z art. 922 § 1 k.c., wstępują oni w taką samą sytuację prawną i faktyczną, jaka istniała w chwili śmierci spadkodawcy. Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawia też, zdaniem Sądu drugiej instancji, przewidziana w prawie polskim szeroka odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważania prowadzące do udzielenia odpowiedzi na przedstawione zagadnienie prawne należy rozpocząć od oceny charakteru roszczenia przewidzianego w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej, gdyż nie jest ono typowym roszczeniem regresowym. Kwestią tą zajmował się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 listopada 2005 r. III CZP 83/05 (OSNC 2006, nr 9, poz. 147) stwierdzając, że z samej istoty obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych wynika, iż umowa ubezpieczenia zawarta w tym przedmiocie nie rodzi regresu zakładu ubezpieczeń wobec ubezpieczonego w wyniku tej umowy sprawcy szkody komunikacyjnej: kierowcy lub posiadacza pojazdu mechanicznego. Skutki umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych obejmują zarówno strony tej umowy, jak i każdego kierującego pojazdem mechanicznym, a jej sens i istota polega na definitywnym przejściu przez zakład ubezpieczeń obowiązku naprawienia szkody, co oznacza, że po spełnieniu świadczenia odszkodowawczego ubezpieczyciel nie może domagać się jego zwrotu od ubezpieczonego.

Jedynie jako wyjątek od tej fundamentalnej zasady obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, ustawodawca wprowadził w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej prawo zakładu ubezpieczeń domagania się zwrotu od kierującego pojazdem mechanicznym

wypłaconego z tytułu ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych odszkodowania w ściśle określonych w tym przepisie wypadkach, gdy zachowanie kierującego pojazdem było tak rażące, że względy prewencyjne, wychowawcze i represyjne, a także poczucie słuszności uzasadniają możliwość (a nie obowiązek) dochodzenia przez ubezpieczyciela od kierowcy zwrotu wypłaconego odszkodowania. Dotyczy to między innymi sytuacji objętej pytaniem prawnym, gdy kierujący pojazdem wyrządził szkodę po spożyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości.

W literaturze i orzecznictwie to nadzwyczajne roszczenie zwrotne przewidziane w omawianym przepisie (a wcześniej w przepisach kolejnych rozporządzeń o ubezpieczeniach komunikacyjnych, w tym w § 33 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 9 grudnia 1992 r. w sprawie ogólnych warunków obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów - Dz. U. Nr 96, poz. 475 ze zm. - dalej: „rozp. z dnia 9 grudnia 1992 r.” oraz § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych Dz. U. Nr 46, poz. 274 ze zm. - dalej: „rozp. z dnia 28 listopada 1974 r.”), nazywane jest regresem nietypowym, w odróżnieniu od regresu typowego przewidzianego w art. 828 § 1 k.c.

Z uwagi na to, że, jak wskazano wyżej, regres nietypowy przewidziany jest w ściśle określonych przez ustawodawcę sytuacjach związanych ze szczególnie rażącym zachowaniem sprawcy wypadku komunikacyjnego, a więc możliwość powstania tego roszczenia zakładu ubezpieczeń i odpowiadającego mu obowiązku sprawcy zależy od określonego w ustawie rażąco nagannego zachowania kierującego pojazdem, rozważenia w pierwszej kolejności wymaga, czy jest to „obowiązek zmarłego ściśle związany z jego osobą”, w rozumieniu art. 922 § 2 k.c., gdyż wówczas zobowiązanie to nie należałoby do spadku, bez względu na to, kiedy powstało. W literaturze przyjmuje się, że w świetle art. 922 § 2 k.c. prawa i obowiązki cywilnoprawne o charakterze majątkowym nie wchodzą w skład spadku jeżeli: mają na celu zaspokojenie indywidualnego interesu spadkodawcy, treść prawa zależy od osobistych potrzeb osoby uprawnionej, wartość świadczenia zależy od osobistych przymiotów spadkodawcy oraz gdy prawa lub obowiązki

wynikają ze stosunków prawnych opartych na zaufaniu. Natomiast w odniesieniu do samych tylko obowiązków przyjmuje się, że ściśle związane z osobą spadkodawcy i nie podlegające dziedziczeniu są obowiązki, których wykonanie uzależnione jest od osobistych przymiotów zobowiązanego lub które zostały związane z osobą dłużnika ze względu na okoliczności powstania. W kontekście art. 43 ustawy ubezpieczeniowej można rozważać jedynie tę ostatnią przesłankę. Trzeba jednak pamiętać, że art. 922 § 2 k.c. stanowi wyjątek od zasady dziedziczności praw i obowiązków majątkowych zmarłego i jako taki powinien być wykładany ściśle. Należy zatem podzielić wyrażone w literaturze stanowisko, że nie chodzi w nim o takie subiektywne okoliczności powstania zobowiązania związane z osobą dłużnika jak np. jego wina. Nie są więc wyłączone ze spadku te majątkowe zobowiązania spadkodawcy, do powstania których konieczna była przesłanka podmiotowa w postaci jego winy. W konsekwencji nie można też uznać, że przewidziane w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej majątkowe zobowiązanie zwrotne kierowcy wyłączone jest na podstawie art. 922 § 2 k.c. ze spadku po nim dlatego, że jego powstanie uwarunkowane jest opisany w ustawie szczególnie nagannym zachowaniem sprawcy i ma między innymi charakter represyjno-wychowawczy. Te okoliczności nie są wystarczającą przesłanką do uznania takiego zobowiązania spadkodawcy za ściśle związanego z jego osobą, w rozumieniu art. 922 § 2 k.c. Jako zobowiązanie majątkowe podlega zatem regulacji przewidzianej w art. 922 § 1 k.c., a więc przechodzi na spadkobierców jeżeli istniało w chwili śmierci spadkodawcy.

W literaturze i orzecznictwie dominuje pogląd, że roszczenie regresowe powstaje i staje się wymagalne nie z chwilą wyrządzenia szkody przez bezpośredniego sprawcę zdarzenia, lecz z chwilą jej naprawienia przez jednego z dłużników solidarnych, a więc z chwilą wypłaty odszkodowania (porównaj między innymi wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 1968 r. I CR 265/68, OSNC 1969, nr 7-4, poz. 138 i z dnia 1 czerwca 1973 r. II PR 97/73, OSPiKA 1974, nr 1, poz. 84). Stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy także w odniesieniu do regresu nietypowego przewidzianego w § 19 rozp. z dnia 28 listopada 1974 r. - odpowiedniku art. 43 ustawy ubezpieczeniowej (porównaj uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 16 października 1976 r. III CZP 38/76, OSNC 1977, nr 2,

poz. 19 i wyrok z dnia 6 kwietnia 1981 r. IV CR 63/81, OSNC 1981, nr 12, poz. 242). Skoro tak, to jeżeli wypłata przez zakład ubezpieczeń odszkodowania nastąpiła już po śmierci kierowcy - sprawcy szkody, dopiero wtedy powstało roszczenie regresowe przewidziane w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej, a zatem nie istniało ono w chwili śmierci kierowcy i jego spadkobiercy nie są zobowiązani do zapłaty tej należności.

Jednakże w literaturze i orzecznictwie przyjmuje się, że ponieważ spadkobiercy w zasadzie wchodzą w sytuację prawną, w jakiej znajdował się w chwili śmierci spadkodawca, w skład spadku wchodzi nie tylko prawa i obowiązki zmarłego istniejące w tej dacie, lecz także uzasadnione prawnie ekspektatywy praw i obowiązków. Dziedziczeniu podlegają zatem także sytuacje prawne, w których pozostawał spadkodawca w chwili śmierci, a więc pewne stany faktyczne, z których wynikały dla niego lub mogły wynikać określone w hipotezach norm prawnych skutki prawne.

Gdyby zatem uznać, że przewidziane w art. 43 roszczenie zwrotne stanowi element sytuacji prawnej, w której znajduje się kierujący pojazdem mechanicznym z uwagi na zawartą między posiadaczem pojazdu a zakładem ubezpieczeń umowę obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, można by rozważać przejście na spadkobierców kierującego pojazdem mechanicznym zobowiązania zwrotnego - także wtedy gdy powstało już po jego śmierci - jako wynikającego ze stosunku prawnego, w którym pozostawał spadkodawca w chwili śmierci.

Jak wskazano wyżej, z chwilą zawarcia umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych powstaje stosunek prawny ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej obejmujący nie tylko strony tej umowy lecz także każdego kierującego pojazdem i każdego poszkodowanego w wypadku komunikacyjnym. Rozważenia wymaga zatem, czy źródłem przewidzianego w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej regresu nietypowego, dotyczącego także kierowcy nie będącego stroną umowy ubezpieczenia lecz objętego stosunkiem ubezpieczeniowym - jest ten właśnie stosunek ubezpieczeniowy powstały w wyniku zawarcia umowy obowiązkowego

ubezpieczenia, czy też jest to roszczenie samoistne, powstałe w sposób pierwotny na podstawie szczególnego przepisu ustawy.

W literaturze i orzecznictwie przeważa stanowisko, że roszczenie to jest nowym, samoistnym roszczeniem, którego źródłem jest szczególny przepis – art. 43 ustawy ubezpieczeniowej. Poglębiony wywód w tym przedmiocie zawarł Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej już uchwały z dnia 10 listopada 2005 r. III CZP 83/05 stwierdzając, że przewidziane w § 33 rozp. z dnia 9 grudnia 1992 r., a obecnie w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej, roszczenie z regresu nietypowego nie wynika z umowy ubezpieczenia, lecz jest roszczeniem w stosunku do niej autonomicznym, przyznanym ubezpieczycielowi na podstawie szczególnego przepisu prawa. Nie jest zatem roszczeniem umownym lecz roszczeniem szczególnym, przysługującym *ex lege*. Wprawdzie roszczenie to jest powiązane z umową ubezpieczenia w tym sensie, że jego powstanie związane jest z faktem wcześniejszego zawarcia tej umowy i zapłatą, w jej wykonaniu, świadczenia odszkodowawczego, jednak nie można uznać, że na podstawie art. 56 k.c. umowa ubezpieczenia wywołuje z mocy prawa skutek w postaci powstania roszczenia z regresu nietypowego. Zdaniem Sądu Najwyższego, wyrażonym w powyższej uchwale, umowa ubezpieczenia co najwyżej poprzedza powstanie tego roszczenia zupełnie od niej odrębnego, wykreowanego przez ustawę i uwarunkowanego zajściem szczególnych przyczyn określonych w ustawie. Samo istnienie tej chronologii zdarzeń nie upoważnia do wyprowadzenia wniosku, że regres nietypowy jest skutkiem prawnym zawartej umowy ubezpieczenia, powstającym z mocy art. 56 k.c. Nie może też rozstrzygać tego problemu propozycja zaliczenia regresu nietypowego do szeroko pojętych roszczeń ze stosunku ubezpieczenia a to z uwagi na znaczną ogólnikowość tej formuły, która niczego nie wyjaśnia.

Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy także w powołanym już wyroku z dnia 6 kwietnia 1981 r. IV CR 63/81 oraz wyroku z dnia 9 października 2002 r. IV CKN 1409/00 (niepubl.).

Jedynie w wyroku z dnia 18 listopada 2005 r. IV CK 203/05 (niepubl.) Sąd Najwyższy uznał, że przewidziane w § 33 rozp. z dnia 9 grudnia 1992 r. (a obecnie w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej) roszczenie zwrotne musi być

uznane za roszczenie wynikające z umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, ponieważ zgodnie z art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone lecz również te, które wynikają z ustawy. Wydany zatem na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 59, poz. 344 ze zm.) przepis § 33 rozp. z dnia 9 grudnia 1992 r. współokreślał, razem z innymi miarodajnymi w tym względzie w świetle art. 56 k.c. czynnikami, treść stosunku prawnego wynikającego z umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego.

Należy jednak podzielić wskazane jako pierwsze, przeważające stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 listopada 2005 r. III CZP 83/05, że przewidziane w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej roszczenie zwrotne jest nowym, samoistnym roszczeniem, powstającym z mocy szczególnego przepisu ustawy, a nie roszczeniem wynikającym jako skutek, o którym mowa w art. 56 k.c., z umowy ubezpieczenia czy też stosunku ubezpieczenia powstałego na skutek zawarcia umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego. Nie jest ono bowiem tym samym roszczeniem, które przysługiwało poszkodowanemu przeciwko sprawcy szkody i z chwilą zapłaty przeszło z mocy prawa na ubezpieczyciela. Roszczenie to powstaje jako nowe po wypłacie odszkodowania przez zakład ubezpieczeń na rzecz poszkodowanego, co powoduje wygaśnięcie wierzytelności poszkodowanego i powstanie - jedynie w ściśle określonych przez ustawodawcę wypadkach - roszczenia zwrotnego, które z uwagi na istotę i sens obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, nie mogłoby powstać, gdyby nie istniał przepis art. 43 ustawy ubezpieczeniowej. Powstanie takiego regresu nie jest skutkiem - w rozumieniu art. 56 k.c. - samego zawarcia umowy ubezpieczenia, gdyż powstaje on dopiero w razie wyrządzenia szkody w szczególnych okolicznościach określonych w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej jako roszczenie fakultatywne, zależne od woli uprawnionego zakładu ubezpieczeń i jest ustawowym wyjątkiem od zasady braku regresu. Regres taki nie powstałby jako skutek zawarcia umowy ubezpieczenia, gdyby nie przewidywał go szczególny przepis - art. 43 ustawy ubezpieczeniowej. Trzeba też

podzielić wyrażany w literaturze pogląd, że nie może być wynikającym z ustawy skutkiem czynności prawnej - w rozumieniu art. 56 k.c. - skutek nakładający jakiś obowiązek na podmioty nie będące stronami umowy. Nie można więc uznać, że regres nietypowy jest wynikającym z ustawy skutkiem umowy ubezpieczenia skoro obciąża też kierowcę, który nie był stroną takiej umowy, a objęła go ona tylko z mocy prawa, jako osobę trzecią.

W konsekwencji więc trzeba uznać, że roszczenie zwrotne nie jest elementem umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego ani stosunku prawnego wynikającego z tej umowy. Nie stanowi więc - także jako potencjalna możliwość powstania obowiązku zwrotu wypłaconego świadczenia - elementu sytuacji prawnej, w jakiej pozostawał spadkodawca w chwili śmierci i która podlegałaby dziedziczeniu na podstawie art. 922 § 1 k.c. Niezależnie od tego wskazać też trzeba na stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 listopada 2003 r. IV CK 62/02 (niepubl.) dotyczącym kwestii wejścia w skład spadku roszczenia regresowego Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, który po śmierci pracodawcy wypłacił pracownikom świadczenia z tytułu wynagrodzenia za pracę. Sąd Najwyższy stwierdzając, że zobowiązanie wynikające z tego roszczenia regresowego nie wchodzi w skład spadku po pracodawcy nie podzielił stanowiska Sądu Apelacyjnego o dziedziczeniu zobowiązania, którego niektóre elementy niezbędne do wywołania skutku prawnego powstały dopiero po otwarciu spadku, a nie istniały za życia spadkodawcy. Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z art. 922 § 1, art. 924 i art. 925 k.c. dziedziczeniu podlegają nie elementy stosunku prawnego, ale prawa i obowiązki istniejące w chwili śmierci spadkodawcy.

Z tych wszystkich względów należy uznać, że roszczenie zwrotne przewidziane w art. 43 ustawy ubezpieczeniowej jest roszczeniem samoistnym i autonomicznym, nie wypływającym ze stosunku obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. Powstaje ono w sposób pierwotny i konstytutywny na podstawie szczególnego przepisu ustawy z chwilą wypłaty przez zakład ubezpieczeń odszkodowania. Jeżeli zatem wypłata nastąpiła po śmierci kierującego pojazdem mechanicznym, roszczenie to nie wchodzi w skład spadku po nim.

Za taką wykładnią przemawia nie tylko brzmienie przepisu i charakter przewidzianego w nim roszczenia zwrotnego, lecz również jego cel prewencyjno-represyjno-wychowawczy, który nie może być osiągnięty, jeżeli kierujący pojazdem zmarł, w szczególności, gdy zginął w wypadku komunikacyjnym, kierując pojazdem w okolicznościach określonych w omawianym przepisie.

Biorąc wszystko to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. udzielił odpowiedzi jak w uchwale.